Leto XXI., št. 18

Poštnina plačana v gotovini
V Ljubljani, 25. septembra 1934

V organizaciji je moč, kolikor moči — toliko pravice

Izhaja 10. in 25. dne v mesecu.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani ter opremljeni s štampiljko dot. organizacije.

Člani strokovnih organizacij, priključeni Strokovni komisiji za Slovenijo, dobivajo list brezplačno.

Rokopisi se ne vračajo.

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS

Uredništvo in uprava: Ljubljana, poštni predal 290.

Čekovni račun štev. 13.562.
Telefon interurban št. 3478.

Delavske mezde in plače

(Beseda k diskuziji.)

Mezdna gibanja naraščajo, poskusi znižavanja mezd se pojavljajo povsod. Beraško naravnost plačujejo najbolj prospevajoče tovarne (tekstilne) svoje delavstvo, tako da je javnost postala razburjena, da se povsod opaža odpor proti takšnemu izžemanju človeka in ljudstva.

Centralno tajništvo Delavskih zbornic je pokrenilo diskuzijo o tem vprašanju in o načrtih zakona o minimalnih mezdah itd., ki se pojavljajo. Tajnik URSSJ-a s. Krekić je spisal knjigo s 115 strannmi »Radnička nadnica kao privremeni, socialni in kulturni faktor«, ki vsestransko opisuje pomen mezd, kakšne so tu in tam, kakšne bi morale biti, borbe, ki se vodijo za zboljšanje mezd itd., da bi jo moral čitati vsak delavec.

Ljubljanska Delavska zbornica je izdala projekt zakona oziroma nekak »Pravilnik« o minimalnih mezdah in ga razposlala vsem organizacijam v diskuzijo in objavila v raznih listih.

»Delavska Politika« piše v svojem članku »Princip minimalne plače« sledeče:

Eksistenčni minimum — ne pa povprečna zavarovana mezda.

V principu je že bivši minister g. Pucelj priznal načelo, da bi bila potrebna zakonita uvedba minimalnih plač. Minister socialne politike je takrat vsaj molče priznal in uvidel, da podjetništvo po nepotrebnem, iz dobičkarstva

pritiska mezde na nivo, ki je v posmeh zdravi gospodarski in narodni politiki.

Z neprestanim zniževanjem mezd narašča socialna beda in pada konzumna sila. Logično ob taki politiki propada narod in gospodarstvo. Od tedaj se vprašanje še ni premaknilo z mesta. V ministrstvu socialne politike baje pripravljajo načrt zakona in tudi ljubljanska delavska zbornica je izdelala elaborat, ki smo ga v našem listu deloma objavili.

Nedavno smo pojasnili, kaj je minimalna plača in približno, kako naj bi se izračunala.

Že takrat smo poudarili, **da mora biti podlaga za določitev zakonitih minimalnih plač eksistenčni minimum, ne pa povprečna zavarovana mezda v socialnem zavarovanju, ki je več kot petdeset odstotkov prenizka.**

Treba je vendar pomisliti, da imamo danes nezdrave razmere. Veliko je število nezaposlenih, drugi pa so primorani pošiljati svoje žene in otroke v službo, da prinesejo domov za vzdrževanje rodbine po tristo ali štiristo dinarjev na mesec. Mnogo je primerov, ko

trije, štirje člani rodbine komaj zaslužijo eksistenčni minimum za eno osebo,

od katerega mora živeti cela rodbina. To je morda z meščanskega stališča tudi načelo, toda za delavstvo tako načelo ne more veljati. Vsako delo je namreč toliko vredno, izjeme so le duhovno ali telesno slabotne osebe, da se z njim dotični delavec sam preživlja. Mora biti toliko vredno! Z nizkimi plačami sicer delavci ali delavke, žene, nekaj prispevajo h gospodinjstvu in življenjski preskrbi. Toda, ker so njih mezde preslabe, da bi se oskrbovali sami, jih mora vsaj deloma oskrbovati rodbina in se s tem vendarle poslabšuje socialni položaj cele rodbine, če primerjamo število oseb z zaslužki. V takih primerih mora živeti tisti delavec ali delavka, ki ima premalo plače za svoje življenje na račun rodbine ali pa stradati. To pomeni, da rodbina vzdržuje delavca delodajalcu, namesto, da bi ga redilo delo, delodajalec. Ali je to pravično?

Iz teh razlogov torej pameten človek ne more nikdar zagovarjati današnjih plač »napitnin«, ki povprečno daleko ne zadostujejo za življenje.

Vsakemu delavcu gre, če dela, eksistenčni minimum,

s katerim lahko opravi vse življenjske potrebe in eventualno vzdržuje rodbino. Ta eksistenčni minimum edino more biti podlaga za določitev minimalne mezde v novem zakonu. Če bi se odmerjala minimalna mezda po današnji povprečni zavarovani mezdi v socialnem zavarovanju, bi se s tem samo sankcioniralo današnje stanje, ki je z ozirom na povprečne delavske plače naravnost obupno. Pri odmeri minimalne plače je pač treba vpoštevati, ne dejansko stanje, ampak eksistenčno možnost z ozirom na sedanje cene blaga in plače delavcev in nameščencev. Le to more biti objektivna baza pri določevanju zakonitih minimalnih plač.

*

»Pravilnik«, ki je dan v diskuzijo, je sestavljen tako, kakor da se bo razsojalo med dvema gospodarsko in oblastno enakopravnima in enako močnima strankama.

Da delavstvo ni enakomočen nasprotnik kapitala, ki ima v oblasti vsa produkcijska sredstva, je jasno. Mezdne spore naj bi odslej reševali mezdni inspektorati, katerih področje bi se skladalo z Delavsko zbornico, njih najvišja instanca naj bi bil višji mezdni inspektorat. Tak mezdni inspektorat naj bi sestajal iz po treh za dobo treh let imenovanih stalnih članov, ki jih imenuje minister za socialno politiko in narodno zdravje na predlog bana iz vrst sodnikov delavskega zavarovanja ali upravnih uradnikov inspekcij dela. Nadaljnji predlog za prisednike stavita zbornica za trgovino, obrt in industrijo, poslodavska zbornica, drugega pa predlaga Delavska zbornica. Na razpravi je glasovanje javno, sprejeti so predlogi, za katere glasujeta vsaj dva člana. Torej je tudi najboljši delavski zastopnik vedno v relaciji 1 : 2. Za delavstvo bi mogel imeti smisel edino tak inspektorat, ki bi bil izvoljen na obratu in sicer za dobo **enega leta.** Seveda bi se ta izvolitev morala vršiti povsem po načelih demokracije. Javne kontrole »Pravilnik« nudi premalo. Po tem predlogu bi se zgodilo, da bi namreč, če bi med obema strankama ne bil dosežen sporazum, zadobil tedaj mezdni komisarijat diktatorsko oblast: Izreka v sporni zadevi razsodbo, ki ima, ko postane pravomočna, pravno veljavnost kolektivne pogodbe. Z drugimi besedami: Kolektivne pogodbe bi ne obstajale več dejansko, marveč le na papirju! Edina možnost obrambe bi bila odvzeta delavstvu. Malenkostna pravna zaščita, ki jo še uživa pred kapitalom, bi mu bila odvzeta. Tudi strokovne organizacije bi zopet nekoliko zgubile svojo veljavo pri nezavednem delavstvu. Drugo mnenje, da bodo strokovne organizacije skrbele, da se bo »Pravilnik« izvajal po borbenosti strokovne organizacije, tudi ne drži. V razredni borbi pa je pač vsekakor glavna linija: Kolikor moči, toliko pravic, in delavec le samo s svojo organizirano močjo uravnava svoj življenjski in človečanski položaj. Reševati pa z raznimi zakoni za sebe nič riskirajoče mase, pa tudi ni prav nič pozitivno, nego samo uspavajo v nadaljnjo letargijo.

»Pravilnik« ima pa to napako, ki je ne moremo razumeti. Namreč, deli delavstvo po spolu, na moške in ženske. Proti taki delitvi smo pa z vso odločnostjo. Če dela ženska isto delo v tovarni kakor moški, **mora** imeti isto mezdo. To, če pride do zakona o mezdah, mora biti konkretno povedano.

Kakor slišimo, pripravlja Strokovna komisija za Slovenijo konferenco delavskih zaupnikov in funkcionarjev iz vseh tovarn, da bodo povedali mnenje in zahteve delavstva.

Kakšne so povprečne mezde delavcev in nameščencev, pri socialnem zavarovanju zavarovanih?

Pri organih osrednjega urada za zavarovanje delavcev je v celoti 568.641 članov in članic. Po zaslužku se razvrste ti člani po številu takole:

70.159 z zaslužkom do 8 Din na dan.

226.798 z dnevnim zaslužkom od 8 do 24 Din.

96.261 z dnevnim zaslužkom od 24 do 34 Din.

62.300 z dnevnim zaslužkom od 30 do 38 Din.

73.132 z dnevnim zaslužkom nad 48 Din.

Povprečna mezda se je od lanskega junija znižala dnevno za 1.06 Din.

V tem pregledu pa niso navedeni ne rudarji in ne železničarji, ki bi v splošnem podali še žalostnejšo sliko.

Mnogo nad polovico zavarovanih delavcev zasluži na dan manj kakor 24 Din.

Na pomoč brezposelnim

Zima je na pragu, a množica brezposelnih je na ulicah brez hrane, brez obleke, brez stanovanja, brez obuvala. Vse sile treba mobilizirati, da se preskrbi brezposelne. Kajti, ljudje so, državljani so.

Zopet se približuje zima, in to po slabi letni sezoni. — Desettisoče brezposelnih delavcev in nameščencev je lačnih na ulicah. Po nekakšni stari navadi se pri nas spomni javnost brezposelnih le tedaj, ko je že prepozno in ko se najmanje da kaj ukreniti.

Sredstva za pomoč brezposelnim za bodočo zimo niso povečana. Dohodki Borze dela so padli. Tudi s te strani bo pomoč slaba. Dohodki za organiziranje javnih del so tudi ne zadostni, Bednostni fond se pa porabija za vse druge stvari. Vsi živimo v popolni nevednosti, kaj se misli za zimo narediti za brezposelne.

Svobodne strokovne organizacije delajo, kar morejo. Skoraj vsi njihovi dohodki gredo za pomoč brezposelnim članov. Svobodne strokovne organizacije izdajajo za svoje brezposelne več, kakor vse Borze dela skupaj. Pa tudi to je malo.

Skrb za brezposelne bi morala biti, kakor največja skrb cele države. Kajti njeni državljani trpijo, gladujejo, umirajo. Tisoče ljudi, moških, žensk, otrok je prizadetih. Vsaj golo življenje se jim naj očuva.

Predvsem mora oblast poskrbeti, da se pomaga brezposelnim. Iz državnih sredstev mora priti pomoč. Tistim, ki so brez svoje krivde postali brezposelni, mora dati država podporo. Treba že enkrat pristopiti k sistematičnemu ustvarjanju javnih del, Bednostni fond, ker že enkrat obstoja, mora vsa svoja sredstva dati samo brezposelnim delavcem in nameščencem.

TREBA PA JE, DA SE UVEDE ZAKONITO ZAVAROVANJE ZA BREZPOSELNOST. TO SE MORA IZVRŠITI! TO ZAHTEVAMO NAJODLOČNEJŠE!

J. Arh:

Nauki iz zadnjega mezdnega gibanja rudarjev pri TPD.

Ni moj namen, pri naslednjem se spuščati v podrobnosti, zakaj je prišlo do dveh rudarskih stavk v tako kratkem presledku. Ne, niti iz stališča njih opravičenosti, niti ne ugotavljanja uspehov ali neuspehov, temveč zgolj razlog je to, da če hoče iz tega gibanja črpati potrebni nauk tako Trboveljska prem. družba, kakor pri njej zaposleni rudarji, potem bodo pretresljaji, ki sta jih doživeli zadnji čas obe strani, znosnejši. Pri tem je važno, da ugotovimo dve činjenici, ki sta bili odločilni za nastanek in potek gibanja. Prva činjenica na strani Trboveljske prem. družbe, je njena dosedaj nepreračunljiva samozavest, ČEŠ JAZ SEM VSE, VSE DRUGO JE NIČ. To je bila nje slaba stran. Na strani rudarjev pa je podzavestna gibalna sila v njih samih, ki pa zavestno ne PRIDE PRAV DO IZRAZA. To se pravi z drugimi besedami: Rudarji po svojstvu svojega poklica čutijo notranjo potrebo po enotnosti v obrambi. Ne morejo se pa dokopati do prepričanja, da se ta enotnost, če hoče biti PRAVILNO POVDARJENA, ne kuje iz trenutnih spontanih izbruhov, temveč mora biti plod dolgotrajne kulturne vzgoje NA RAZREDNO opredeljenem programu, v obliki STROKOVNE ORGANIZACIJE.

Če se je TPD k svojemu koraku, da zniža delavske mezde in izvede dekategorizacijo kopačev, odločila, potem bi praviloma morala računati na protiakcijo, ki bo vsled tega nastala. Zakaj vedeti bi morala, da če se je radi tolikega števila praznovanih šihtov še zaposlenih in v tisoče nezaposlenih rudarjev revirjev TPD vnesla takšna beda, da je že kar običaj postal, da se za te ljudi javno berači, bo primorano tako delavstvo kakor ostala javnost, da se temu upre. Vemo, da je bil ta protiudarec za družbo boleč, zato je bil tudi umik za njo težak. ALI S TEM BI MORALA RAČUNATI. Če je pa mislila, da bo z ozirom na obstoječe okolščine, v katerih živimo, šla lahko preko vsega, ne računajoč s tem, da kadar se delavcu stavijo taki eksistenčni pogoji, ki ne odgovarjajo niti za najprimitivnejše preživljanje, da potem tudi za delavca DELO NIMA

NOBENE VREDNOSTI VEČ. Če je družba to mislila, potem ji povemo, da se je v tem oziru strašno zmotila in bi bilo želeti, da si za v prihodnje to zapomni.

In rudarji! Najprej čast jim, v kolikor jih je čut skupnosti v odporu družil. Vendar tudi pri tem je treba jasno in odločno povedati, da vsa njihova odpornost, ki je bila sicer na mestu, ni rodila tistega uspeha, katerega je zaslužila vsaj po prvi stavki. Pokazalo se je zopet enkrat v praksi, da ne drži to, kar je neki rudar na shodu v Trbovljah izjavil (tako misli tudi večina rudarjev), češ, kaj nam pomaga strokovna organizacija in nje počasna vzgoja; to je vse za nič, treba je samo zgrabiti in udariti; MASA (množica) odloča. Masa je vse. Da res, pri zadnjem delu mezdnega gibanja je bilo tako. Masa je tukaj odločala in vse, kar je ta masa storila, je bilo to, da je SAMA v rovih trpela in stradala. In ker je tu SAMO NEORGANIZIRANA MASA odločevala, zato so mogli priti v stik ž njo raznobarvni politični ljudje, ki so skušali to MASO vsak po svoje politično izrabljati. Ta MASA je v rovih čakala in čakala na rešitev, ki pa ni mogla priti od strani onih, ki so jim rudarji samo objekt za njih politične cilje.

Tako sta dobila oba dela vsak svojo lekcijo. Družba, ker je morala radikalno na svojih zahtevah popustiti in ker je še poleg tega utrpela ogromno škodo na izpadu produkcije. Ta skupna škoda gotovo odtehta dobiček, ki bi ga bila s 100% zmago nad rudarji dosegla. Na drugi strani so pa rudarji po skupnem 150 do 170 urnem stradanju v rovih, iz katerih so iznesli nad 90 onemoglih, da ne govorimo o tem, koliko rudarjev si je pri tem nakopalo bolezen, na svojem zaslužku izgubili DALEČ VEČ, kot to, kar naj bi bil uspeh te borbe, to je 2 mesečno podaljšanje obstoječega stanja.

Tako bi bilo za želeti, da bi se družba iz tega gibanja naučila, DA SAMA NI VSE. Rudarji pa, da MASA, pomešana z raznimi političnimi primesmi, ne bo nikdar nič pametnega dosegla in bo taka MASA vedno gor plačala. Zato si naj iz tega gibanja ta MASA zapomni to, da v boju proti kapitalističnemu izkoriščanju more zmagovati LE ZDRAV RAZUM organiziranega delavstva v resnični enotni fronti. V tem je ves problem.

Delavstvo v Ameriki se bori za svoje pravice

Vladna komisija, kakor poročajo listi, dela odgovorne za ta milijonski štrajk delodajalce, kakor je to pač tudi drugod pri vseh stavkah, samo take konstatacije nočejo podati.

Vladna komisija, ki je imela nalogo, da intervenira v stavki predilniškega delavstva in ki je imela nekaj sej s predstavniki stavkujočih in delodajalcev, je ustavila vsako delo, ker so delegati delodajalcev izjavili, da ne nameravajo prav ničesar popustiti. Komisija bo izdelala zdaj poročila in obtožila delodajalce zaradi prekinitve pogajanj, obenem pa bo zvalila na njih krivdo in odgovornost za vse posledice, ki znajo nastati zaradi takega stališča.

Zaradi tega sklepa vladne komisije se obe strani pripravljata na dolgotrajno borbo. Stavkujoči upajo, da bodo dobili pomoč od ostalih strokovnih zvez, medtem ko delodajalci, ki vodijo taktiko zavlačevanja, s katero mislijo, da bodo pritisnili na delavstvo, tako, da se naveliča brezdelja, upajo, da bo delavstvo moralo končno popustiti. Delodajalci se dobro zavedajo, da vlada v Združenih državah velika brezposelnost in da se bo počasi našlo toliko delavcev, da se bo lahko pričelo, če že ne s polnim, pa vsaj z delnim obratovanjem v tovarnah. Delodajalci pa so, kakor vse kaže, popolnoma ravnodušni do silne napetosti, ki je nastala, in bodo najbrž zaradi razmeroma malenkostnih zneskov pustili, da se preliva nedolžna kri.

DNB poroča iz New Yorka: Na Rhode Islandu so se izgredi stavkujočih delavcev ponovili. Delavci so napadli s kamenjem tvorniške stroje. Hoteli so vdreti v tvornice in jih uničiti. En izgrednik je bil ubit, 5 pa ranjenih, od teh 4 hudo. Redarji in narodne garde so morali streljati na množico in jo razpršiti s plinskimi bombami. Izgrednikov je bilo nad 10.000. Del teh je že začel pleniti trgovine. Pet avtomobilov narodne garde so zažgali. Redarji so morali poklicati ojačenja iz sosednjih krajev.

V neki predilnici v državi Massachussets se je dosegel poseben sporazum delodajalcev s strokovnimi organizacijami. Delodajalci so sprejeli vse zahteve delavcev in so uvedli 30 urno tedensko plačo, ne da bi znižali plače.

Nekaj statistike o stavki tekstilnih delavcev.

Prizadetih je 1281 tovarn in čez dva milijona oseb.

Dnevnik »Prosveta« piše:

Statistična slika v Združenih državah je sledeča:

Skupno število delavcev v bombažni tekstilni industriji in oseb, ki so odvisne od njih: čez dva milijona.

Število prizadetih tovarn: 1281.

Povprečna tedenska mezda tekstilnega delavca: 10.86 dolarja.

Voditelji stavke: Francis J. Gorman, glavni vodja v Washingtonu, D. C.; Horace A. Riviere, vodja v Novi Angliji; Joseph R. White, vodja v državi New York; William F. Kelley, vodja v Pennsylvaniji in New Jerseyju; John Peel, vodja na jugu.

Stavkajoči zahtevajo: 30 urni delovnik v tednu, priznanje unije United Textile Workers, stopnjevalno mezdno lestvico, omejitev strojnega dela in razsodišče, ki bo imelo odločilno oblast.

Število delavcev v bombažni tekstilni industriji po državah:

Alabama 25.000, Arkansas 600, Connecticut 10.000, Georgia 55.000, Illinois 1.200, Indiana 700, Kentucky 1.200, Maryland 1.900, Massachussetts 71.000, Michigan 200, Mississippi 2.300, New Hampshire 14.000, New Jersey 5.000, New York 5.800, No. Carolina 92.000, Pennsylvania 8.000, Rhode Island 20.000, So. Carolina 70.000, Tennessee 8.000, Texas 4.500, Virginia 7.700, Others 13.000.

Proti 1% davku na uslužbenski davek,

ki se sedaj pobira pri delavcih, je Strokovna komisija za Slovenijo sklicala po vsej Sloveniji protestne shode in zborovanja.

Vkljub intervenciji so začele davčne oblasti ta davek izterjavati. Strokovna komisija je z Delavsko zbornico vložila tudi tožbo na upravno sodišče v Celju, da razsodi, kako se ima ta zakon tolmačiti in kdo je delavec v smislu tega zakona in kdo ni. Zakon namreč pravi, da so od tega 1% davka izvzeti: hišno uslužbenstvo, **delavci in dninarji** itd. A davčne oblasti vkljub temu **od delavcev** pobirajo davek.

Resolucije so se iz vseh zborovanj, — ki jih je bilo, kakor vidimo iz prispelih poročil, že 28 po vsej Sloveniji — poslale Ministrstvu financ v Beogradu in URSSJ.

— — —

Zavarovanje onemoglih tuberkuloznih

Že v zadnji številki »Delavca« smo poročali sklep Strokovne komisije, ki dela na to, da se Bednostni fond naj uporablja **za zavarovanje tuberkuloznih.** Ker ga delavstvo že mora plačevati, bo na tak način ta denar v lepo pomoč trpečim na tuberkulozi.

Vsako drugo zavarovanje tuberkuloznih na račun kakršnihkoli novih obremenitev delavskih mezd se ne sme izvršiti in je tudi v zadnji številki »Delavca« bilo odločno povedano, da rabiti za to § 219 obrtnega zakona ni dopustno in se ne sme zgoditi.

To ponavljamo še enkrat, ker so nas nekateri vprašali radi mnenja nekaterih, kako je z nameravanim tuberkuloznim zavarovanjem in § 219 Obrt. zakona.

Torej, nobenega zavarovanja na račun obremenitve delavskih mezd.

PRVI DELAVSKI DAN

mariborskih delavskih kulturnih in sportnih društev

bo v nedeljo, dne 30. septembra 1934 v Mariboru. Kakor se vidi, se bo ta dan, ta PRVI DELAVSKI DAN, spremenil v veliko delavsko prireditev, v mogočen delavski festival, v nekak delavski izlet.

Sodelovalo bo, kakor je do sedaj prijavljenih, 18 delavskih društev s 400 osebami. Gotovo pa jih bo še več. Tudi delavska godba »Zarja« bo prišla in bo imela promenadni koncert v mariborskem parku od 11. do 12. ure.

SPORED ZA PROMENADNI KONCERT:

1. Fučik: Vstop gladijatorjev. Koračnica.
2. A. B.: Delavski pozdrav. Pesem. (Zdravo hrabri bojevniki.)
3. Trojan: Slavnostna overtura.
4. Scheu-Škorpik: Vzbujenje duhov.
5. Sobčenko: Trojka, ruska pesem.
6. Grbais: Lepa naša domovina. Venček jugoslovanskih nar. pesmi.
7. Cerar Danilo: Od Urala do Bajkala. Venček ruskih nar. pesmi.
8. K. L. King: Noč v juniju. Serenada.
9. Sobčenko: Rdeči sarafan. Venček ruskih pesmi.
10. Trojan: Ciganski tabor.
11. Fait: V luninih nočeh.
12. Blankenburg: Slovo gladijatorjev. Koračnica.

Vršila se bo nogometna tekma, nastopilo bo 60 lahkoatletičarjev, nastopil bo »Prijatelj prirode«, igralo bo 6 delavskih godb; pevski zbor bo obsegal 140 pevcev, 100 kolesarjev s kolektivnim in uspalnim kolesarjenjem, plesi najmlajših in simbolična slika.

Vse to bo na igrišču DSK »Svobode« pri Magdalenskem parku v Mariboru.

I. delavski kulturni dan se vrši pod pokroviteljstvom Strokovne komisije.

Iz Kranja do Maribora organizira Strok. komisija za Slovenijo poseben vlak in se bo peljalo v Maribor s tem vlakom okrog 400, če ne več, sodrugov in sodružic, »Svobodašev«, strokovno organiziranih in drugih.

Proletarska družabnost: medsebojno spoznavanje je velik podvig v proletarsko zavednost.

JAVITE TAKOJ,

kdor še ni, koliko žepnega koledarja za 1935. leto vzamete, da ga ne bomo premalo tiskali!

Repoštev:

Izprehodi po Kranju

Gledam. Po cesti iz raznih tovarn biti delavstvo, ženske, h kolodvoru, tam s kolesi v celih jatah, tam v gručah, peš... Utrujen je njih špešeči korak, hrbet nekoliko sključen, kakor pri starkah... In vendar so vse še mlade po rojstnih letih, komaj, recimo, živeti začenše. Bledi izsušeni obrazi so v okvirju glavnih rut videti, kakor da so povezani vsled hude bolezni, blesk oči pa je moten.

»Kaj je Vam?« se mi je hotelo vprašati, ali govorica mi je zastala v grlu. Kajti bal sem se senc, ki so hitele mimo mene molče in strah me je bilo vse te zamrle mladosti, v kateri ni bilo čutiti nobenega spomladanskega vetra in živahnosti.

Pa se je ustavil pred mano prijatelj, se nekako po sili nasmehnil in pomignil z glavo:

»Gledaš naša dekleta?... Iz Jugobrune, iz Jugočeške, iz tekstil »Indusa«, iz Intexa, iz Ika ter Semperita hite domov, da vzgriznejo v črn kruh in popijejo kavo, da se naspijo za jutršnji dan?«

»Spominjam se,« sem odgovoril, »da sem jih videl nekoč, pred letom ali dve, vse živahne, nasmejane, žvrgoleče... Življenje je gledalo iz njih oči, na obrazih pa so cvetele rože. Njih hoja in njih kretnje so bile kakor gib novega življenja, kakor brstje razcvetajoče pomladi. Kaj se je zgodilo, da srečujem sedaj sence?«

»Pojavil se je gost in dasi nepoznan do tedaj, se je pomudil med njimi in se stalno nastanil. Zakaj dobro se mu godi.«

»Gost? Kakšen gost? Kaj ga naj zapode, če je tako brezobrazen, da izkorišča svežost in zdravje deklet in fantov, mož in žena?«

»Vprašaj to v Jugočeški, v Jugobruni, v Intexu, v tekstil-»Indusu«, v Ika, pa boš slišal. V Semperitu ti povedo, da so se ga nekoliko otresli, kajti, močnejše so volje v Semperitu, kakor v ostalih tovarnah.«

»In kako je ime temu gostu?«

Prijatelj me je pogledal in rekel:

»Tuberkuloza.«

Tiho je nastalo med nama, ko je bila izrečena ta beseda, zakaj pošasten je njen pomen. Šele čez trenutek sem ponovil ves začuden:

»Tuberkuloza?... Pri teh dekletih iz kmetov, iz te zdrave kmečke okolice?«

»Nekoč zdrave,« je rekel prijatelj. »Ko še okolica ni bila lačna tovarniškega zaslužka, ko še kapitalizem ni poznal svežih moči, ki v svoji skromnosti niso slutile pogube tovarniškega dima in so mislile, da bo gotov, četudi pičel zaslužek med zidovi, nekak priboljšek v vsakdanjosti kmečkega dela.«

Zamislil sem se v to usodo, ceste pa so se med tem izpraznile in zopet je bilo vse tiho in pusto. Samo Storžec je strmel v nebo in tam v dalji me je gledal Stol. Nad vso pokrajino pa se je tiho spuščal mrak, ter se čudil lučem, ki so se prižigale po Kranju.

*

Na sestanku delavcev in delavk tam v prostorih neke gostilne, sem slišal govoriti govornika:

»Sodrugi in sodružice! Tuberkuloza postaja od dne do dne brezobzirnejša. Nad polovica delavk je že napadla. Ta proletarska bolezen je našla dobro žetev baš v Kranju in njeni okolici samo zato, ker vsi mi nočemo zajeziti pot, po kateri prihaja in se šopiri. Ali veste, ali poznate to pot? To so slabe mezde nas vseh, to je čezmerno izkoriščavanje naših moči, to so mizerni delovni pogoji in nehigijenični prostori, kjer garamo za borih 18, 19, 22, 26, itd. dinarjev na dan, 8 ur in še delj. Organizirajmo se vsi, da bodo naše zahteve slišne vsepovsod, da hočemo mezde, ki odgovarjajo eksistenčnemu minimumu, da morajo biti prostori, v katerih ustvarjamo bogastva, higijenično odgovarjajoči, kakor so higijenično odgovarjajoči prostori tistih, za katere in katerim delamo vsa ta bogastva. In tedaj bo naš gost, tuberkuloza odpotovala iz našega kraja in naša dekleta, bodoče matere, ne bodo hodila suhih, hripajočih prs in njih obličja bodo cvetela nam v radost in ponos.«

Govornik je nekoliko obstal, kakor bi hotel dati poslušalcem oddiha. Nato pa je nadaljeval:

»Tam v Semperitu, kjer se izdelujejo gumijevi izdelki, kjer dela okrog 150 delavcev in delavk, imajo organizacijo. Kolektivno pogodbo so izvojevali v tej svoji skupnosti in organiziranosti in njihove mezde so sedaj večje, kakor so bile poprej. Glejte, sami so dali čutiti svojo voljo in iz svoje moči so izboljšali svoj položaj. Zakaj bi tega ne mogli v drugih tovarnah. »Jugobruna«, v kateri dela nad 500 delavk in delavcev za povprečne mezde 19 do 20 dinarjev, ali je to življenje? Moškim pa plačajo 28 do 30 dinarjev? Zakaj? Zakaj taka razlika? Ali delavka manje je, manje potrebuje? Ali se mora od delavke izvleči zadnja moč življenja, da je bolj sit in napojen volk, mamon in da bolje blesketa v svojem sijaju zlato tele? In v »Jugočeški« in v »Intexu« in drugih? Milijoni bogastva se ustvarjajo v teh tovarnah, a kdo jih uživa in komu so v korist? Dekletom in fantom, ženam in možem v Kranju in široki okolici? Ne. Bog mamon se masti z vsem tem, a naši umirajo pod tuberkulozo. In to vse zato, ker se mi nočemo domisliti, da smo ljudje, ker nočemo, da se z nami postopa po človeško, ker nočemo pokazati svoje volje in svojih moči.«

Mnogo je govoril govornik, bičal vsestransko nenasitnega mamona in šibal brezbrižno slabost delavk in delavcev. Priznavali mu so, ploskali in marsikateri in marsikatera je v srcu rekla:

»Resnico govori. Organizirala se bom, organiziral se bom.«

Pa sem se obrnil do zaupnika, ki je stal zraven mene in vprašal:

»Organizacija mora rasti, kaj?...«

Stisnil je glavo med pleča in rekel:

»Raste. Samo počasi. Premalo zavednosti je med ljudmi. Preveč hrepene po dinarju in zanj žrtvujejo tudi samega sebe.«

*

S culicami hite delavke v tovarne. Jutro je, sonce sije, svež je zrak, prijeten, poljubljajoč.

»Kaj je v teh culicah?«

»Kosilo, malica, včasi tudi večerja.«

»Kaj tako dolgo ostanete v tovarni?«

Glavna bratovska skladnica v Ljubljani

nam je poslala v objavo sledečo okrožnico:

Vsem krajevnim bratovskim skladnicam.

Za varovanje nadej iz pokojninskega zavarovanja v Nemčiji so morali naši rudarji, ki po povratku v domovino sploh niso bili ali niso več zaposleni pri delih zavezanih zavarovanju pri naših bratovskih skladnicah, do konca lanskega leta plačevati priznalnino, ki je znašala 0.50 RM na mesec.

Od 1. januarja t. l. dalje pa se morajo nadeje, pridobljene iz pokojninskega zavarovanja v Nemčiji, ohraniti samo s plačevanjem dobrovoljnih prispevkov. Za vsako koledarsko leto se morajo pred iztekom leta plačati polovični prispevki za najmanj 6 mesecev, in to v višini, ki odgovarja mesečnemu zaslužku, najmanj pa v višini 1. plač. razreda.

Dobrovoljni 6 mesečni polovični prispevki znašajo:

v 1. plač. razr. pri mes. zaslužku do RM 75 (okoli Din 1050) RM 22.20;

v 2. plač. razr. pri mes. zaslužku do RM 75—100 RM 29.40;

v 3. plač. razr. pri mes. zaslužku od RM 100—125 RM 36.90;

v 4. plač razr. pri mes. zaslužku od RM 125—150 RM 44.10;

v 5. plač razr. pri mes. zaslužku od RM 150—175 RM 51.60;

v 6. plač. razr. pri mes. zaslužku od RM 175—200 RM 58.80;

v 7. plač. razr. pri mes. zaslužku od RM 200—225 RM 66.30;

v 8. plač. razr. pri mes. zaslužku od RM 225—250 RM 73.50.

Vplačani prostovoljni prispevki se upoštevajo pri izračunavanju pokojnin.

Obenem ko se prispevki vplačajo, morajo prizadeti predložiti potrdilo delodajalca o višini svoje mesečne plače.

Če prejemajo brezposelno podporo ali podporo iz kake dobrodelne akcije, se jim ta podporna doba smatra kot ohranjena. Če so pa v enem koledarskem letu prejemali tako podporo nad 6 mesecev, torej so bili brezposelni polnih 6 mesecev, jim prispevkov za to leto ni plačati. Morajo pa to dokazati z uradnim potrdilom.

Kurs marke znaša sedaj okoli Din 17.— in morejo prizadeti sami izračunati, kolikšne prispevke so plačali.

Ker pošte ne smejo sprejemati nakaznic na inozemstvo brez izrecnega dovoljenja ministrstva financ, bodo mogli prizadeti na našo intervencijo plačati te prispevke nemškemu konzulatu v Zagrebu potom Glavne bratovske skladnice v Ljubljani. To pa šele potem, ko bo Ruhrknappschaft, oziroma v poštev prihajajoča rud. blagajna v Nemčiji ugotovila, če so pogoji za ohranitev nadej sploh še podani in bo določila višino prispevkov.

Skladnice naj na običajen način razglase ta nova določila in naj prizadete pozovejo, da se prijavijo pri svojih skladnicah z zgoraj navedenimi potrdili in članskimi izkaznicami tistih Knappschaft, kjer so bili nazadnje zavarovani. Poleg potrdil v uradnem jeziku naj prizadeti prinesejo tudi uradno uverjen prevod v nemščini.

Vse prijave naj skladnice koncem vsakega meseca pošljejo tu sem. Prijave naj vsebujejo ime in priimek, rojstno leto, bivališče, pristojnost, Knappschaft, kjer je bil prijavljenec nazadnje član, višino njegovega sedanjega mesečnega zaslužka (potrdilo delodajalca), oziroma o nezaposlenosti od — do (potrdilo pristojne občine, oziroma ustanove, od katere so prejemali podporo).

Vse došle prijave bo G. B. S. odposlala pristojnim Knappschaft, da odločijo, če so nadeje sploh še ohranljive in določijo višino prispevkov.

Ko bodo prizadeti prejeli rešitev od Knappschaft, bodo na podlagi te nato plačali prispevke Glavni bratovski skladnici in jih bo ta potem preodkazala Nemškemu konzulatu v Zagrebu.

Prijav takih rudarjev, ki so jim nadeje že zapadle, ni sprejemati. Ob tej priliki opozarjamo ponovno tudi, da se po čl. 22 zav. pogodbe med Jugoslavijo in Nemčijo pričakovanja in zavarovanja v oni državi pogodnici, ko preneha obveznost zavarovanja, ne ohranijo s tem, da se plačuje priznalnina bratovski skladnici druge države-pogodnice. Če se plačuje priznalnina pri nas, se morajo torej plačevati v Nemčiji sedaj prostovoljni prispevki in velja to tudi za vse tiste rudarje, ki so prenehali biti naši aktivni člani, pa imajo članska leta tudi v Nemčiji.

Pripis: Okrožnica je prikrojena samo za rudarje, ki so kedaj služili v Nemčiji. Veljajo pa ti predpisi tudi za delavstvo in nameščenstvo, ki je bilo kedaj zavarovano pri splošnem pokojninskem zavarovanju v Nemčiji.

Še beseda o zavarovanju tuberkuloznih

(Dopis)

Z ozirom na sklepe, napravljene na konferenci Delavskih zbornic, ki se je vršila dne 24. in 25. avgusta v Zagrebu in na članek, objavljen v »Del. Politiki« št. 70, z dne 5. sept. 1934, se čutimo dolžne, opozoriti inicijatorje tega pooblastilnega zakona na protislovja, ki nastopajo v delavski borbi v teku par mesecev in na njih svetovno naziranje, ki narekuje borbo v drugi smeri. Poglejmo torej nekaj mesecev nazaj: Preglejmo delo, borbo strokovnih organizacij ob priliki napada na socialno zakonodajo s strani gospodarsko zaščitnih institucij. Širom cele države so se vršili nešteti protestni shodi, sestanki in zborovanja, na katerih se je glasno in odločno demonstriralo proti nakanam s strani kapitalistov, po okrnitvi socialnih pridobitev, katere tudi določa § 219 O. Z. Torej pred nekaj meseci smo se odločno uprli tej okrnitvi, danes pa pridejo predstavniki delavsko zaščitnih institucij, ki se ponašajo z marksistično usmerjenostjo ter dajo inicijativo za okrnitev tega, istega, proti čemer se je delavstvo z vso odločnostjo uprlo.

Če je danes statistično ugotovljeno, da boleha v sami Sloveniji **200** bolnikov z odprto tuberkulozo in da je v rudarskih revirjih nad 50 odst. na tuberkulozi bolanih, ni težko ugotoviti, čigava je krivda in kdo naj nosi riziko takih posledic. Če je kapitalizem v svoji požrešnosti pognal ljudi v bedo in je deloma racionalizacija in slabe higijenske naprave povzročilo zlo, je tudi njegova dolžnost, da to prevzame nase. Kako bi izgledalo, da bi delavci, ki so že itak prizadeti vsled do skrajnosti znižanih mezd in praznovanja šihtov, morali utrpeti prav v času bolezni, da bi se podpiralo še druge. In kaj bi to pomenilo v borbi za odpravo sedanje mizerije? Ali bo v splošnem to količkaj odpravilo bedo delavskih množic? Ne! Nasprotno, bi jo prav gotovo še povečalo, ker če bo sprejeto solidarno eno breme, se mu bo naložilo še drugo.

Delavstvo pa je sito bremen in zato odklanja vsako najmanjše naglaganje novih! Nasprotno pa **zahtevamo!** ne samo za tuberkulozne, nego **za vse,** vsled bolezni, onemoglosti in starosti preskrbo, in to iz sredstev, ki naj jih prispevajo delodajalci, ki so v času prosperitete, kakor tudi še danes, spravljali in še spravljajo velike dobičke, delavstvo pa odpuščajo in pošiljajo v bedo, da postaja tuberkulozno.

Kot osnovna glavnica za to zavarovanje **naj se iztirja dolg, ki ga imajo delodajalci pri Središnjem uradu na neplačanih prispevkih** za socialno zavarovanje, ter s prispevki države, banovine in gospodarskih ustanov, ki naj s tem delno popravijo zamujene krivice, ki so jih vsled vednega odklanjanja povzročili nad delavstvom.

Le na ta način bo za delavstvo nekaj pridobljenega, vsaka drugačna politika pa sliči fašističnemu izumu ter jo delavstvo najenergičnejše odklanja!

Poleg tega bi to služilo interesentom toliko kot služi Bednostni fond. S tem bi se znebil kapitalizem odgovornosti do lastnih delavskih mas. Perže.

Pripomba uredništva! Že zadnja številka »Delavca« je prinesla v svojem članku zavrnitev takega načrta, kakor je bil objavljen v »Delavski Politiki«. Strokovna komisija je na svoji seji sklenila protest in ga poslala vsem Delavskim zbornicam. Sporočiti moramo, da je ta načrt že padel na naš protest v vodo. Tudi v današnji številki »Delavca« govorimo o tem. Delavstvo je za kapitalistične grehe že itak preveč žrtvovalo.

STROKOVNI VESTNIK

KOVINARJI

Kolektivna pogodba jeseniškega delavstva izšla

Vsemu slovenskemu delavstvu so gotovo še v spominu hude borbe jeseniškega delavstva za novo kolektivno pogodbo. V spominu jim je gotovo tudi še uspeh, ki ga je doseglo delavstvo v tej borbi. In delavske strokovne organizacije so tedaj sklenile, da se delavstvu kot neobhodno potreben mentor (svetovalec) in vzpodbuditelj k nadaljnjemu delu preskrbi ta kolektivna pogodba, delo mnogih, mnogih dnevnih in nočnih ur, trud in izdelek celega kolektiva delavskih zaupnikov in članstva, v tisku, da jo bo imel vsak delavec pri roki, kadar bo treba kontrolirati ali pa celo braniti pred delodajalcem ali komurkoli pravice, ki so z njo dosežene. In tako je na to vzpodbudo izdala Kranjska industrijska družba na Jesenicah v samozaložbi to kolektivno pogodbo z dne 28. aprila t. l., s katero se — kakor čitamo to v naslovu — v smislu § 209 obrtnega zakona urejajo službeni odnošaji delavstva, zaposlenega v tovarnah KID na Jesenicah in na Javorniku. Kolektivna pogodba je na finem papirju v obliki normalne osmerke. Obsega 116 strani in to 16 strani tkzv. splošnih določb ter 91 prilog akordnih, mezdnih in sploh tarifnih določb za dela po posameznih obratih. Delo je menda prvo svoje vrste in priporočali bi vsem strokovnim organizacijam, ne le kovinarskim, da si knjigo nabavijo pri jeseniški podružnici SMRJ, ker bo vsem le v korist, če bodo imeli v svojem arhivu, predvsem pa pri sličnih akcijah kot vzgled in primer to jeseniško knjigo.

Odtegljaj 1% izrednega prispevka k uslužbenskemu davku

Dasi je besedilo povsem jasno, se — kakor smo že večkrat poročali — posamezne davčne uprave drže stališča, da mora delavstvo tudi plačevati ta novi davek. Veliko razburjenje je zavladalo na Jesenicah, ko je nedavno razglasila tovarna, da bo začela ta davek odtegovati, in sicer za sproti in za nazaj. Delavske strokovne organizacije so se temu uprle, vendar zaenkrat še niso imele uspeha. In tako je KID v torek, dne 18. t. m. odtegnila vsemu delavstvu ta 1% prispevek za tekoči mesec (avgust) in za april 1934. Ni bilo dovolj, da se je delavstvo jezilo nad tem, ker je sveto prepričano, da je bil odtegnjen po zahtevi Davčne uprave v Radovljici ta davek proti jasnemu določilu zakona. Še hujše ogorčenje se ga je polastilo, ko je videlo, da tovarna niti tega davka ni pravilno zaračunala. Povsod je računala 1% od kosmatih prejemkov, namesto da bi odbila za vsakega davkoplačevalca po Din 400.— eksistenčnega minimuma in še za vsakega davkoplačevalčevega otroka po Din 100.—, torej da bi računala ta izredni prispevek samo od obdavčljivih dohodkov, ne pa od kosmatih dohodkov. Delavstvo, ki je bilo s tem prikrajšano pri dvomesečnem odtegljaju za vsakogar za Din 8.— in za vsakega otroka še po Din 2.—, bo storilo vse, da se mu prvič, če je že treba davek plačevati, ta davek računa pravilno — drugič pa, da se tega vsega davka sploh iznebi, kakor govori v tem smislu zakon sam jasno in nedvoumno.

Lesce

Delovanje leščanske »Svobode«

Iz našega kraja ni mnogo vesti, čeprav naše gibanje ne spi. Strokovna organizacija ni sicer tako močna kakor bi lahko bila in zaradi tega ne dosega tudi tako vidnih uspehov kakor bi jih lahko, čeprav kar naprej bije trd boj za ohranitev delavskih pravic in za uveljavljenje socialnih določb posameznih socialno-političnih zakonov. Toda tem bolj agilna je dve leti sem naša kulturna organizacija »Svoboda«, ki se kar naprej razvija in deluje v vedno boljšem okvirju in čimbolj združuje okoli sebe leščansko delavstvo, pa tudi male kmete in obrtnike. Poglejmo to delo n. pr. po statistiki, ki jo je podružnica napravila za dobo od 5. marca 1933 do 4. marca 1934: V tem razdobju je imela podružnica 18 prireditev, in to dvoje slavnostnih predavanj (o Karlu Marxu in Ivanu Cankarju), 9 skioptičnih predavanj (o franc. revoluciji, Novem Dunaju, strahotah svet. vojne, o Španiji, postanku in razvoju življenja, o petroleju, o čudesih vsemirja, o spolnem vprašanju mladine in o telesni kulturi ter delavskem sportu), dalje 2 predstavi »Rdečih rož«, 1 izlet, 1 družabni večer in tri veselice oz. vinske trgatve. Tudi knjižnica je delovala prav lepo. Imela je v tem razdobju 299 obiskovalcev, ki so si izposodili 569 knjig in plačali Din 426.50 izposojnine. Knjižnica si je nabavila 15 novih knjig. Poleg vsega tega je bilo v podružnici 22 od-

---

»Predaleč imam domov. Sem dve uri iz mesta. Zato moram vzeti s seboj.«

»In kakšno je to vaše kosilo?«

»O že gre. Nisem razvajena. Kava in kruh.«

»To je za malico?«

»To je za kosilo. Za malico zadostuje jabolko pa kruh.«

»In tako vsak dan?«

»Kaj pa hočem,« je zmajala z rameni.

»A večerja?«

»Ta je doma. Pa se mi pogosto, ko pridem utrujena domov, ne zljubi. Kar spat ležem.«

»Kaj pa kupite za 20.— Din? Saj toliko dobite na dan?«

»Kaj pa naj kupim? Saj se za 20.— Din ne dobi kdove kaj.«

»Pa zakaj ne zahtevate večjih mezd?«

»Kako?... Saj je človek rad, da še to zasluži.

»A če zbolite?«

»O, sem trdna.«

In gledal sem v oči delavke in v njen bledi obraz, ki je od utrujenosti že zjutraj lahno rdel.

✣

V »Jugobruni« so bile volitve. Tihe, javnost ni vedela mnogo o njih. Nekako izkoriščanje zakona so bile te volitve.

Namreč, ali naj delavci delajo 8 ali 10 ur. Prve volitve so se izrekle za 8 ur, kakor določa zakon. Pa so te volitve razveljavili, češ, premalo boste zaslužili, če bo samo 8 ur. Pa so volili drugič. Pa je bilo za 10 ur. Samo nekaj jih je držalo samega sebe in svoje dostojanstvo in so vseeno glasovali za 8 ur.

»Kako ti gre,« sem vprašal delavca, ki je šel domov.

»Še, še,« je rekel. »Samo, če bi se delalo več ur.«

»Pa zakaj? Saj je že 8 ur dovolj. Kaj ti je dolgčas?«

»Dolgčas. Rad delam. Samo da se zasluži.«

»Pa če bi zaslužil v 8 urah tisto, kar v desetih? Ali bi rajši delal 10 ur?«

»Nak. Tisto pa ne.«

✣

Tam v Ika-tovarni, kjer se delajo pletenine, je menda mezdno gibanje. Nekaka stavka.

Delavk je okrog 90. Niso organizirane. Pa je prišel nekdo od nepoklicanih, ki ni imel proletarskega oblačila, da bi jih organiziral. Ne v smislu razredne borbe, ne v smislu samostojnosti delavstva, nego, ker je tako ukaz višjih sfer voditeljev naroda. Pa jim je govoril:

»Brezversko ne smete misliti. Niti biti brezversko organizirani. In to so takozvani marksisti. Tisti, ki uče, da je delo delavcev le v rokah delavcev samih. Mi pa pravimo, vse je v božjih rokah in proti bogu se ne sme nastopati. Kajti bog je dal nekaterim bogastvo, nekaterim pa siromaštvo. In poslednje je dostojnejše in svetejše od prvega.«

Dekleta pa so rekla:

»Nič nočemo. Samo plačajo naj naše delo.«

Ali vseeno so ta dekleta bila povabljena v Delavski dom in tam jim je prosvetar govoril:

»Koliko imate plače?«

»45.— Din na dan,« so odgovorile.

Prosvetar se je začudil.

»45.— Din na dan? Eh, da, potem že ne moremo nič od tovarnarja zahtevati radi plač. To ste itak dobro plačane. Bomo pa kaj drugega zahtevali. Druge stvari v tovarni bomo uredili. Z vašo močjo, če se organizirate v imenu duha svetega.«

Zgodilo pa se je, da je poslušal to sam izkušnjavec, ki rad hodi okrog, ne kakor rjoveči lev, nego kakor skromna miška in išče, koga bi oglodal. Šel je k podjetniku in mu rekel:

»Preveč so plačane tiste tvoje delavke.«

Tovarnar pa je nabil na vrata listek in rekel:

»Tiste, ki so v 10 urah zaslužile 45.— Din, bodo odslej v 8 urah, kakor določa zakon o osemurniku zaslužile 28.— Din.«

Dekleta so stopile v stavko. 3 dni so stale v boju in prosvetarji so posredovali. In so rekli:

»Podjetje bo te tri zamujene dni plačalo. Zato prenehajte. Če pa ne bo podjetje plačalo, pa imamo Borzo dela. Dala bo podporo, kajti to znamo mi izposlovati.«

Ko so to izrekli, so vložili tudi kolektivno pogodbo. A podpisana še ni. Kajti podjetnik je dejal:

»Dobro. Naj bo kolektivna pogodba. Samo sedaj dva meseca še ne. Sedaj dovolim, ker sem človek, da naj ostane kakor je bilo, po vojaški ‚status quo', plačeval bom po starem še dva meseca. Potem pa bom pripravljen podpisati kolektivno pogodbo.«

In uspeh je bil popoln. Samo, če takrat, po dveh mesecih, ne bodo stroji obstali sami radi pomanjkanja dela, ker bo konjunktura šla na počitnice in če ne bo postavljeno vprašanje: Ali delate za te mezde, če hočete, če ne pa gremo vsi na počitnice...

✣

In pisano je v statistiki, kakor da je pisano v knjigah Mojzesovih:

In Semperit zaposluje ca. 150 delavcev in delavk,

Jugočeška tekstilna pa ca. 500 mladih Kranjic,

Jugobruna, tudi tekstilna, nekaj nad 700 deklet in fantov,

Tekstil »Indus«, bolje domače kvalitete tovarna, okrog 200 oseb, z nekoliko boljšimi mezdami od inozemskih magnatov,

Intex, kot nekaka poljska firma, pa 300 ljudi,

Ika pa je pletilna ndustrija z 90 delavkami.

Povrh so še pa manjši obrati in delavnice različnih strok, a vse, velike in majhne, inozemske in domače, kujejo zlato prav po ceni iz bogatega znoja in žuljev slovenskih deklet in fantov, članov jugoslovenskega naroda.

In nikogar ne bo, ki bi rekel: Ne dovolim izkoriščanja človeka. Samo vi, ki ste v teh tovarnah, samo vi boste lahko rekli: Mi smo. Zahtevamo človeka dostojno življenje in naše delo se mora plačati vsaj z vrednostjo eksistenčnega minimuma.

Takrat delavke in delavci, sodrugi in sodružice, ko boste to rekli, se bo zgodilo, da bo velik dan, veličastna velika noč, cvetoči Prvi maj.

Jaz se pripravljam na ta dan, sodrugi in sodružice! Ali se vi pripravljate?...

Sodrugi!

KUPUJTE IN ZAHTEVAJTE POVSOD KRUH IN PECIVO IZ

Delavska pekarna Mirko Cvrtila, Ljubljana

POSTOJNSKA ULICA 11, DESNO. TELEFON 31-71.

Sodružice!

borovih sej, 1 članski sestanek, dopisov je bilo sprejetih 92, odposlanih pa 111. Kakor je torej videti iz gorenjega, je kulturno gibanje leščanskih sodrugov res živahno in kakor je bilo živahno v minuli sezoni, tako živahno hoče biti tudi v novi sezoni, v katero stopa polno najboljših načrtov in kar je glavno: močne volje in bistrega pogleda. Zdaj se je osnoval pri nas še tudi pevski odsek in upamo, da bo kmalu dosegel tolikšno izvežbanost, da lahko pokaže vsem in vsakomur, kaj znajo in kaj zmorejo leščanski delavci. Torej kvišku glave — in čvrsto naprej po točno začrtanih ciljih. Družnost vsem, ki sta jim svoboda in boljša bodočnost delavstva svéta.

Jesenice

Kamniški sodrugi na Jesenicah

Delavsko pevsko društvo »Solidarnost« iz Kamnika je sklenilo ob svoji petnajstletnici obstoja obiskati vse večje industrijske kraje širom Slovenije in na teh obiskih s koncerti dokazati, da delavska in socialistična misel v Kamniku še ni zamrla, nego da še vedno živi. In tako so obiskali sodrugi iz Kamnika začetkom tek. meseca tudi Kranj in Jesenice. V nedeljo, dne 2. t. m. so prispeli ob 2. uri pop. na Jesenice v dveh velikih avtobusih ter se ustavili pred Delavskim domom na Savi, kjer so tudi obedovali. Popoldne so si v spremstvu jeseniških sodrugov ogledali tovarno na Savi, ki pa večinoma žal ni delovala, tako da Kamničani niso mogli videti strojev v pogonu in polnem teku, ko se šele pokaže vse veličastvo pesmi strojev in transmisij. Do večera so se sodrugi zabavili z večjim številom jeseniških sodrugov, ob 8. uri zvečer so pa pokazali v veliki dvorani Delavskega doma na Savi, kaj znajo. Zelo posrečena misel je bil nastop s. Beštra iz Ljubljane — kamniškega rojaka — ki je pred pričetkom koncerta pozdravil jeseniške sodruge in razložil položaj delavstva v Kamniku, kjer je edino še delavsko pevsko društvo »Solidarnost« zbirališče in žarišče svobodnih marksističnih borcev za boljšo bodočnost. Povedal je zgodovino socialnih bojev v Kamniku in naglasil, da ne bo dolgo, ko bo tudi Kamnik spet stopil klen in možat med zavedne delavske vrste. Zaoril je »Delavski pozdrav«, res iz dna pljuč in duhov, tako dovršeno je bil zapet. In za njim razne narodne in umetne pesmi in »Pesem dela«, »Vzbujenje duhov«, »Dani se«, »Himna delu« itd. Vse je bilo dovršeno, eno manj, drugo več — vendar lahko rečemo: ponosni so lahko kamniški sodrugi na svoje pevce-proletarce. Lep večer je bil in polna, nabito polna dvorana v Delavskem domu, je bila dokaz zanimanja, še več, bila je zadovoljna nad prireditvijo sodrugov izpod Kamniških planin. Lep dan in lep večer, kakršnih bi bilo treba še kaj. Naj bi bil ta obisk — tako kakor je bil v zadovoljstvo nam — v zadovoljstvo tudi sodrugom iz Kamnika, ki so si gotovo nabrali pri nas nove volje in novih moči za težko delo vzbujanja ljudstva k zavesti, da je treba začeti, nadaljevati in uspešno zaključiti borbo nas vseh za boljšo, svobodnejšo in srečnejšo bodočnost. Zaradi tega: na delo tudi v Kamniku, in če bo treba novih vzpodbud, pridite ponje. Zaradi tega na svidenje v boju in zmagi!

Spomin izpred dvajsetih let

V chicaški »Prosveti« z dne 16. avg. t. l. čitamo pod nazivom »Tri vagone prič« tole mično zgodbico z Jesenic: Majhen jubilej naj zabeležimo. Pred 20 leti, leta 1914, en dan po vojni napovedi, je imel znani, zdaj že sivolasi, a še vedno gibčni delavski borec, sodrug Nace Mihevc shod na Jesenicah. Ko je govoril, je nenadoma obkolila govorniški oder patrola žandarjev z županom, klerikalcem Čebularjem na čelu, ter je aretirala s. Mihevca, češ, da je govoril proti cesarju. Obtožen je bil torej veleizdaje. V Kranjski gori je čakal razprave. Za zagovornika je prišel tržaški odvetnik dr. Ferfolja. Ko je videl, da govore proti Mihevcu štiri priče, in to žandarji, je Nacetu dejal: »Proti štirim žandarjem moraš imeti najmanj en vagon prič!« K sreči pa so imeli na Jesenicah v tovarni ravno inventuro in delo je počivalo. Tako se je na dan razprave pripeljalo v Kranjsko goro kar troje vagonov prič, samih delavcev-kovinarjev. In pričali so za Mihevčevo nedolžnost in Nace je bil oproščen!

Zahvala

Najlepše se zahvaljujem sodrugom in sodružicam za sprejeto podporo Din 377.50.

Novak Marija, delavka v »Saturnusu«.

OBLAČILNI DELAVCI

Reševanje malega obrtnika

V zadnjem času so se vršili razni obrtniški kongresi in zborovanja, na katerih se je poleg drugih vprašanj razpravljalo tudi o konkurenci, šušmarstvu, ter kako izboljšati položaj obrtništva. Ker smo pri teh vprašanjih prizadeti v prvi vrsti mi, zaposleni in nezaposleni obrtniški pomočniki, naj bode dovoljeno tudi nam nekaj pripomb o tem.

Konkurenca mori danes v največji meri obrtništvo. Pri krojaški stroki naj bi bila tvrdka »Tivar« tisto veliko zlo, katera konkurira našim mojstrom, še spati ne da. Ne mislimo te tvrdke kot take zagovarjati, ker nimamo za to prav nikakega interesa. Izjavljamo pa, da imamo v Ljubljani, Mariboru in Celju polno **tivarjev**, kateri niso »Tivar«, temveč še mnogo slabši. Konkurenca pri teh tvrdkah je še veliko hujša. Oglejmo si izložbe konfekcije po mestih in bomo videli, da so cene še nižje kot pa pri tvrdki »Tivar«. Vsled tega se naši mojstri ne morejo prav nič pritoževati čez konkurenco omenjene tvrdke. Ako pa pogledamo delavske razmere pri »Tivar« in pri drugih mojstrih, vidimo, pa tole razliko: Pri »Tivar« so delavske razmere, ako tudi ne idealno, vendar so urejene. Delavstvo ima svoj delovni urnik, urne plače ter je zavarovano zoper bolezen in nezgode. Pri naših mojstrih pa, pri katerih se izdeluje konfekcija, ni nobenega določenega urnega delavnika. Pri njih se navadno dela od 5. ali 6. ure zjutraj z malim opoldanskim odmorom, pa do 12. ali 2. ure v noč, ter še ob nedeljah dopoldne. Stanuje se kar v zadušlih delavnicah, hrana najprimitivnejša in nezadostna, plača pa nizka, da si pomočnik ne more kupiti najpotrebnejših stvari, mnogokrat pa mora še na isto čakati po mesec dni ali pa še delj. Konkurence pri krojaški obrti ne dela torej tvrdka »Tivar«, temveč naši krojaški konfekcijski mojstri sami med sabo. Obrtniški vestnik poroča, da je vlada že prepovedala »Tivar«-ju delavnice za popravljanje in da je to že uspeh obrtniških protestov. Kakor nam je pa znano, ta tvrdka sploh nima nikakih delavnic za popravila pri nas in je torej »to velik uspeh«.

Drugo veliko zlo, katero tare naše obrtnike, pa je šušmarstvo. Glede šušmarstva smo v našem listu že večkrat pisali. Obrtniki na svojih zborovanjih niso nikoli raziskavali, vsled česa narašča šušmarstvo, temveč samo kako ga preprečiti. Da so oni edini krivci šušmarstva, tega nočejo priznati. Največ mojstrov dela samo z vajenci kot najcenejšo delavsko močjo noč in dan. Ko pa je vajenec prost, pa se ga odslovi in na njegovo mesto vzame zopet drugega. Kako se bo izučeni vajenec preživljal, tega nikdo ne pomisli. On se zateče k samopomoči, k šušmarstvu, ker živeti mora. Na drugi strani pa hodijo razni podeželski mojstri po delo v mesta k večjim tvrdkam in odnašajo delo iz mesta na deželo. Krojaškim pomočnikom pa dela v mestu primanjkuje. Poznamo v Ljubljani tvrdko, ki vsa dela po meri in konfekcijo pošilja v izdelovanje na deželo. Vsled tega so brezposelni krojaški pomočniki po mestih tudi prisiljeni, se zateči k šušmarstvu, kateri naj se po mnenju obrtnikov kar pobijejo in se jim odvzame njihovo privatno lastnino, orodje. Naj bi obrtniki na svojih zborovanjih sprejeli sklep, da mora vsak mojster sprejeti enega šušmarja v delo, pa bi bilo šušmarstva takoj konec.

Izboljšati svoj položaj hočejo obrtniki na račun svojih pomočnikov. Zato naj se poslabša Obrtni zakon in pa socialna zakonodaja. Obrtni zakon daje delavstvu preveč pravic, po njihovem mnenju. Delavec naj se brez vsake odpovedi vrže na cesto, tudi v slučaju bolezni, kjer naj pogine, ako ne more več živeti. Saj je itak preveč delavstva. Nadalje zahtevajo poslabšanje zavarovanja za bolezen in nezgode, katero itak še ni popolno. Veliko je danes krojaških mojstrov, ki svojih pomočnikov nimajo zavarovanih ali pa jih imajo v nižjih razredih. Od njih pobirajo redno prispevke ter jih v veliki večini obdržijo sami, mesto da bi jih izročili svojemu namenu, z izgovorom, da obrt v tej krizi ne prenese tolikšne socialne dajatve. Na drugi strani pa se zopet potegujejo za avtonomijo Okrožnih uradov, v katerih naj bi oni sami gospodarili brez vsakega nadzorstva delavcev. Obrtniki zahtevajo tudi državno zaščito za svoje dolgove. Tako naj bi tudi delavske plače (zaostanki) zastarali tekom pol leta. Taka naj bi bila rešitev našega obrtnika. Potem bi naš mojster imel zasiguran svoj polič vina in kos pečenke dnevno ter brezskrbno življenje. Amen.

Maribor

Mariborska delavska kulturna in sportska društva

prirede pod pokroviteljstvom »Strokovne komisije« v nedeljo, dne 30. septembra 1934 na igrišču D. S. K. »Svobode« pri Magdalenskem parku svoj

I. delavski kulturni dan

Sodeluje 18 delavskih društev s 400 osebami.

Obisk te prireditve je napovedala tudi Strokovna komisija in »Svoboda« iz Kranja, Ljubljane, Celja, Ptuja, Ruš, Fale, itd. Sodružice in sodrugi bodo prispeli z posebnim vlakom.

Začetek ob 15. (3.) uri. Vstopnine ni!

Mariborski delavci!

30. september 1934 je Vaš dan!

Spominski znaki se dobivajo pri vseh zaupnikih! Naj nihče ne manjka! — Odbor.

Strokovni teden v Mariboru

Krajevni medstrokovni odbor je na svoji zadnji seji sklenil prirediti strokovni teden, ki se bo vršil od 23. do 30. t. m. V tem času je dolžnost vseh organiziranih delavcev, da vršijo živahno agitacijo za ojačenje strokovnega pokreta in pridobivanje novih članov strokovnim in kulturnim organizacijam ter nove naročnike delavskemu tisku. V tem času se bodo vršila zborovanja vseh strok, kot zaključek strokovnega tedna pa se pripravlja prireditev I. kulturni in sportski dan, ki se bo vršil na prostem, in sicer na igrišču DSK »Svoboda«. Delavci in delavke zavedajte se, da boste zamogli ščititi pridobljene pravice samo s pomočjo močnega delavskega časopisja in borbenih svobodnih strokovnih organizacij; zato organizirajte se, podpirajte kulturna društva in širite naš tisk.

Kultura

Popravek

V zadnjo številko našega lista se je vrinila pomembna tiskovna pogreška pri članku »Uveljavljenje esperanta — borba proti fašizmu«, kjer se vabi čitatelje lista k udeležbi začetniškega tečaja za pouk esperantskega jezika, pričenših se dne 24. in 25. XI. t. l., dočim se resnično pričneta tečaja dne 24. IX. v palači Grafike, V. nadstropje in dne 25. IX. v šišenski šoli.

Ker so se navedena dneva vršile le poskušne ure, se čitatelji še vedno lahko udeležijo prvih učnih ur dne 1. X. v Grafiki in dne 2. X. v šišenski šoli.

»Snaga« od 8. avgusta prinaša članke dr. Živka Topalovića, Žoresa, Tutta, B. Krekića, dr. Leona Štajnica in druge. Politični pregled poroča o Trockizmu in socialni demokraciji.

Naš dom je I. knjiga založbe »Žena in dom«, ki jo je spisal ing. arh. Rado Kregar. Knjiga prinaša nasvete, kakšen bodi naš dom, piše o stanovanju eksistenčnega minimuma, o domu malega človeka in druge lepe članke. Poleg so slike in načrti. Za nenaročnice revije »Žena in dom« stane 30 Din. Dobiva se: Ljubljana, Dalmatinova 10.

Književni horizonti št. 8. in 9. so izšli s pestro vsebino. Izhajajo v Zagrebu.

Nove zahteve sovjetske literature

V začetku septembra je bil v Moskvi zaključen prvi zvezni kongres sovjetskih pisateljev. Zadnje besede je izgovoril Maksim Gorkij: Odločno na delo! Na to odgovarja »Lit. gazeta« sledeče: »O mnogih vprašanjih je razpravljal kongres: o nalogah sovjetskega pesništva, dramatike, vzgoje literarnega naraščaja in podobnem. Pravi patos kongresa pa je bil patos borbe za kvaliteto... zatorej mora biti borba za kvaliteto glavni klic Zveze sovjetskih pisateljev. Napake, ki so bile do zadnjega časa značilne v našem

Knjige Cankarjeve družbe se že vežejo. Razpošiljale se bodo v začetku oktobra. Javite se hitro kot član, kdor še ni. 5 knjig bo letos za 25 Din. Če pa hoče kdo samo 4 knjige za 20 Din, Molekovo »Sesuti stolp« odpade.

Knjige bodo letos zares lepe in bogate, posebno pa Beerova Zgodovina socialnih bojev. Tudi Koledar bo zanimiv. Prinesel bo tudi reportažo iz jeseniških plavžev s slikami, kakor je lani o steklarjih.

Torej, kdor je strokovno organiziran, naj bo tudi član Cankarjeve družbe. 20 Din = 4 knjige, 25 Din = 5 knjig.

literarnem delu, se morajo odstraniti: mi ne znamo delati, naše založbe izdajajo preveč plažnega blaga, listi so nepristopni in postajajo zmerom nepristopnejši, književniške hiše in klubi poznajo samo narodno stran, znotraj pa so brez vsebine. V prvi vrsti je potrebno dvigniti kvaliteto literarne kritike, na katere ime je bilo na kongresu izrečenih mnogo grenkih, a resničnih besed. Ne potrebujemo nikakšnih podeljevanj redov, vse bolj potrebujemo več temeljitih del v klasični dedščini, monografij o literaturi narodov Unije, potrebujemo kritik, ki bodo znale voditi bravca kakor tudi pisatelja. Na delo tedaj, tovariši!« Ob koncu kongresa Zveze sovjetskih pisateljev je bil izvoljen odbor, ki obsega poleg častnega predsednika M. Gorkega 100 pisateljev; med drugimi so: Afinogenov, Asejev, Gladkov, Zoščenko, Leonov, Pilnjak, Pasternak, Al. Tolstoj, Fedin, Ehrenburg itd., izmed Ukrajincev so v odboru Kulyk, Mykytenko, Kopýlenko, Panč in Tyčyna; izmed Belorusov: Aleksandrovič, Janko Kupala, Jakub Kolas. Med revizorji so: Katajev, Pabel itd.

Vsem našim čitateljem

priporočamo, da se poslužujejo brivskega salona

JOŽE STRGAR

v Ljubljani, Palača „Grafike" (pri kolodvoru), Mik.ošičeva cesta 40.

Foto-atelje Kralj Franc

Ljubljana, Frančiškanska ulica 10.

Izvršujem sva v foto-stroko spadajoča dela najceneje. Povečanje slik. Slike za legitimacije izvršim na željo takoj. V izvršitev sprejemam vsa amaterska dela. Na zahtevo grem tudi na dom.

IVAN MASTNAK, CELJE

— Konfekcijska in manufakturna trgovina —

KRALJA PETRA CESTA 15.

Priporoča svojo veliko zalogo moških in deških oblek, samo **domače izdelave,** moške in ženske štofe, hlačevino, tiskovino, platno, nogavice, naramnice, rute itd. po zelo nizkih cenah.

— — Delavci imajo posebni popust. — —

INDUSTRIJA PERILA IN OBLEK

„TRIGLAV" - LJUBLJANA

Stari trg 2, vogal Pod Trančo 1 in Kolodvorska ulica 8

Velika tovarniška zaloga sukna, kamgarnov, hlačevine' kotenine, oksforta, frenča in popelina iz prvovrstnih angleških, čeških in tuzemskih tovarn. Obleke in perilo se izvršuje tudi po meri po najnovejši fazoni in najnižji ceni. Delavci ako hočete res dobro in poceni obleči sebe in svojo družino, obiščite zgoraj navedene trgovske prostore. —

Se priporoča JOSIP OLUP

Sodin Franc

tovarna strešne in zidne opeke

Ljubečna pri Celju

poštni predal 73, nudi vse vrste priznane in prvovrstne opeke po skrajno konkurenčnih cenah

Pisarni v Ljubečni in v Celju (v Celjskem domu)

Telefon: Hotel „Union" za Sodin

Izdaja konzorcij »Delavca«. Predstavnik Ivan Vuk, Ljubljana. — Urejuje ter za tiskarno odgovarja Josip Ošlak v Mariboru. — Tisk Ljudske tiskarne d. d. v Mariboru.